

Justitiedepartementet
Åklagarenheten
103 33 STOCKHOLM

Slutbetänkandet (SOU 2011:45) Förundersökning – objektivitet, beslag, dokumentation m.m.

Sammanfattning

Tullverket välkomnar och instämmer i huvudsak med de bedömningar och förslag som presenteras i Förundersökningsutredningens (utredningens) slutbetänkande Förundersökning –objektivitet, beslag, dokumentation m.m. (SOU 2011:45). I de delar Tullverket inte instämmer i utredningens bedömningar och förslag eller särskilt vill lyfta fram en fråga så framgår det enligt nedan.

Metoder för kvalitetssäkring

Slutsatser och förslag (avsnitt 3.3.1 och 3.3.2)

Tullverket vill i detta avseende särskilt poängtera vikten av att Tullverket involveras i det föreslagna kvalitetssäkringsarbetet i de fall arbetet berör Tullverkets verksamhet. Detta omfattar såväl det föreslagna uppdraget till Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten att utforma riktlinjer för ett systematiskt kvalitetsarbete som det föreslagna uppdraget till Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen att ta fram nationella standardiserade utredningsdirektiv.

Objektivitetskravet

En reglering av objektivitetsprincipen under brottmålsrättegången (avsnitt 5.6.3)

Syftet med den föreslagna bestämmelsen i 45 kap. 10 b § rättegångsbalken är att förtydliga att objektivitetsprincipen gäller för åklagaren även sedan åtal väckts. Tullverket utgår från att denna bestämmelse är avsedd att omfatta även tullåklagare¹ i de fall de för talan i rätten enligt 32 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Att den föreslagna bestämmelsen omfattar även tullåklagare framgår dock enligt vår uppfattning inte tillräckligt tydligt. Tullverket föreslår därför att detta förtydligas, antingen direkt i bestämmelsen² eller i vart fall genom ett klagörande i författningskommentaren.

¹ Se 5 kap. 3 § Tullverkets arbetsordning (TIM 2008:45)

² förslagsvis enligt följande Åklagaren ”eller särskilt förordnad befattningshavare enligt 32 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling” ska beakta omständigheter och ta till vara bevis som talar till den tilltalades förmån och som kommer fram efter att åtal har väckts.

Inspelning av förundersökningsförhör

Inspelning (avsnitt 9.2.6)

Tullverket är positivt till att Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten ges i uppdrag att gemensamt utarbeta och meddela allmänna råd som närmare anger i vilka fall förhör bör spelas in. Vi vill dock även här betona vikten av att Tullverket involveras i arbetet i de delar där Tullverkets brottsbekämpning omfattas. Det bör därför i uppdraget till Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen framgå att samråd med Tullverket ska ske i relevanta delar.

Arkivering och gallring (avsnitt 9.3.2)

Tullverket välkomnar utredningens förslag om att införa en bestämmelse om arkivering och gallring av ljud- och bildupptagningar i rättegångsbalken. Utredningen tar i betänkandet upp vissa problem angående rutiner beträffande återkoppling mellan domstol och polis när ett mål är slutligt avgjort. För polisens del är problemet enligt utredningen övergående, eftersom den nya polisdatalagen (2010:361) som träder i kraft 2012, bygger på att polismyndigheterna ska få återkoppling och att det därför kommer att införas rutiner för detta (SOU 2011:45, sid. 237).

Det bör emellertid noteras att de praktiska problem som i detta avseende föreligger mellan domstol och polis också föreligger mellan domstol och Tullverket. För Tullverkets del kommer dock problemen inte att lösas genom den nya polisdatalagens ikraftträdande. Vi vill därför betona det angelägna i att arbetet med en översyn och modernisering av lagen (2005:787) om behandling av uppgifter i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet påbörjas.

Sekretess för bilduppgiften i ljud- och bildupptagningar av förundersökningsförhör – intresset av insyn kontra behovet av sekretess (avsnitt 9.4.4)

Tullverket delar inte utredningens bedömning att det inte bör införas någon särskild sekretessregel för bilduppgiften i inspelade förundersökningsförhör. Tullverket delar de bedömningar och det resonemang som framförts i det särskilda yttrande som lämnats av Karina Hellrup, Agneta Isborn Lind, Anders Jakobsson, Chatrine Rudström och Johannes Welin och menar att det finns ett behov av en särskild sekretessbestämmelse.

Dokumentation och bevarande av sidomaterial

Utformningen av regleringen (avsnitt 11.2.2)

Tullverket delar utredningens bedömning att det bör överlämnas åt respektive myndighet att genom myndighetsföreskrifter reglera hur en sammanställning av sidomaterial närmare ska utformas. Vi vill dock, liksom utredningen har gjort, peka på att Tullverkets förutsättningar för detta ser annorlunda ut än för t. ex. polisen och Ekobrottsmyndigheten eftersom Tullverket inte har något ärendesystem motsvarande DurTvå.

Beslagsfrågor

Hantering av kopior av beslagttaget material efter avslutad utredning (avsnitt 13.4.6)

För att kunna bedöma hur kopior av beslagttaget material ska hanteras efter avslutad utredning måste kopiernas "status" fastställas. Utgångspunkten för utredningens resonemang är att en skriftlig handling som tas i beslag är att anse som en allmän handling. Det finns olika uppfattningar i frågan och rättsläget är idag inte klarlagt. Utredningen anser att det ligger närmast till hands att betrakta beslagtagna skriftliga handlingar som allmänna.³ Enligt Tullverkets uppfattning har utredningen inför det antagandet inte tillräckligt övervägt och bemött de principiella och praktiska skäl mot detta synsätt som tidigare påtalats i doktrin⁴. Frågan om hur i beslag tagna skriftliga handlingar ska bedömas är enligt Tullverket principiellt viktig eftersom den kan ge upphov till tolkningsproblem inom andra närliggande områden såväl i Tullverkets verksamhet som i andra myndigheters verksamhet. Hur ska t.ex. skriftliga handlingar som omhändertas i samband med en tullkontroll bedömas? Tullverkets uppfattning är att frågan om en beslagtagna handling är att anse som allmän handling ytterligare bör belysas och utredas.

Tillfälligt omhändertagande av egendom för att en brottsutredning inte ska försvåras

Befogenhet för tjänstemän vid andra brottsutredande myndigheter att omhänderta egendom m.m. (15.4.8)

Tullverket välkomnar förslaget. Tullverket vill i detta sammanhang passa på att framföra att motsvarande behov av att tillfälligt kunna omhänderta elektronisk kommunikationsutrustning föreligger också för en tulltjänsteman i samband med genomförande av tullkontroll enligt tullagen (2000:1281) eller med stöd av lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen. Detta för att förhindra kommunikation som kan försvåra genomförandet av kontrollåtgärden och den fortsatta utredningen.

Begränsningar av rörelsefriheten vid kroppsvisitation och kroppsbesiktning

Förslag till ändring i 27 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling

Författningsförslaget i 27 § första stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling innebär att en tulltjänsteman ges en lagstadgad rätt att hålla kvar en person i avvaktan på att ett myndighetsbeslut om kroppsvisitation eller kroppsbesiktning inhämtas samt att ta med den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas till den plats där åtgärden kan genomföras. I dessa fall har tidigare uttrycklig lagreglering saknats. Såvitt avser förslagets inverkan på det andra stycket i 27 § vill Tullverket påpeka följande.

I 27 § andra stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling regleras bl.a. kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning om det finns anledning att anta en person, som i omedelbart samband med in- eller utresa uppehåller sig i

---

³ SOU 2011:45 sid 344 f.

⁴ Lindeberg, Straffprocessuella tvångsmedel, 2009 sid 396 ff.

trakterna invid Sveriges landgräns eller kuster eller i närheten av eller inom en flygplats eller något annat område som har direkt förbindelse med utlandet, har med sig egendom som kan tas i beslag på grund av brott mot lagen (2000:1225) om smuggling och vissa brott mot narkotikastrafflagen (1968:64).

I nuvarande 27 § första stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling regleras sammanfattningsvis en tulltjänstemans befogenhet att utan förordnande besluta om kroppsvisitation eller kroppsbesiktning vid fara i dröjsmål. Befogenheten kan aldrig gå utöver polismannens befogenhet enligt rättegångsbalken och vad som föreskrivs där om exempelvis misstankegrad, brottets svårhetsgrad och ändamålet med åtgärden. Bestämmelsen i första stycket kompletterar andra stycket i nuvarande lagen på så sätt att bestämmelsen inte är knuten till en in- eller utresesituation⁵.

De situationer som omfattas av första respektive andra stycket är sett ur den enskildes perspektiv snarlika. Den föreslagna lagregleringen i första stycket klargör att det är tillåtet för en tulltjänsteman att dels hålla kvar en person i avvaktan på ett beslut om kroppsvisitation eller kroppsbesiktning dels att den personen kan tas med till en plats där kroppsvisitationen eller kroppsbesiktningen kan genomföras. Utredningen har inte föreslagit något sådant tydliggörande av befogenheter beträffande vad som gäller för kroppsbesiktning och kroppsvisitation enligt andra stycket.

Det finns enligt Tullverkets uppfattning inte skäl att behandla situationerna i första respektive andra stycket olika och det bör därför klargöras att den befogenhet som gäller för kroppsvisitation och kroppsbesiktning enligt första stycket även gäller för kroppsvisitation och kroppsbesiktning som genomförs enligt andra stycket. Detta kan förslagsvis ske genom en direkt hänvisning i lagtexten eller genom ett förtydligande i författningskommentaren.

Konsekvensbeskrivning

Utredningens förslag om en vidgad möjlighet att omhänderta bevisföremål förutsätter att det finns ett ändamålsenligt ärendehanteringssystem för dokumentation och registrering av spår. Inom polisen finns idag ett sådant särskilt system, nämligen TekPro. Inom Tullverket finns dock inte något sådant system. Att utveckla ett eget system kommer att innebära kostnader för Tullverket. Tullverket kan inte närmare ange vilka belopp det kan röra sig om. En möjlighet som bör utredas är om Tullverket kan få tillgång till polisens system.

Redaktionella anmärkningar

Av författningstexten i 23 kap. 9 a § fjärde stycket rättegångsbalken bör det för tydlighetens skull framgå att "Omhändertagen egendom ska återlämnas så snart det inte längre finns skäl för omhändertagandet och senast inom tolv timmar *från det att egendomen omhändertogs.*"

---

⁵ Prop 1999/2000:124 En ny smugglingslag m.m. sid 170 ff.

Placeringen av fjärde stycket i författningsförslaget till 27 kap. 1 § rättegångsbalken "Föremål som tas i beslag får kopieras" bör för tydlighetens skull förslagsvis placeras som en sista mening i nuvarande första stycket, som explicit handlar om beslag.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har deltagit generaltulldirektören Therese Mattsson (beslutande), chefsjuristen Charlotte Zackari samt juristerna Lisbeth Tjärnkvist och Sofia Wirlée (den senare föredragande).

TULLVERKET

Therese Mattsson

Sofia Wirlée

Kopia:

Finansdepartementet, S3

VLS

KOM

BB